

LUNDS
UNIVERSITET

Är utvecklingsländerna våra nya klimatledare?

*En studie om de minst utvecklade ländernas påverkan på Loss and Damage-området i
klimatpolitiken*

Abstract

Least Developed Countries (LDC) is a negotiating group within the climate regime that consists of the least developed countries in the world. It is a group that historically has had limited influence on climate policy, but that has become more active in the last decade. This study focuses on LDC's role and influence in the relatively new policy field Loss and Damage (L&D) based on the question: *How has the Least Developed Countries impacted the Loss and Damage field until the Paris Agreement?* To analyze their role in the L&D field, a norm theory is used to analyze LDC's participation in the strengthening of new L&D norms in the climate regime. The results show that LDC has participated in the negotiation's over time and that their norm entrepreneurship has been expressed in particular in the formation of discourses and socialization with other developing countries to strengthen the norm and responsibility within the climate regime. LDC's norm entrepreneurship has been successful, and has strengthened and caused new institutionalization of policies within L&D. The L&D politics until 2015 shows an increased obviousness as a norm within the climate regime after several previously critical actors have chosen to accept the norm, which can be explained due to actors such as LDC mobilizing for the norm.

Key words: Least Developed Countries (LDC), Loss and Damage (L&D), norms, climate regime

Word amount: 9943

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund och definitioner	5
1.1.1 UNFCCC	5
1.1.2 Least Developed Countries Group	5
1.1.3 Loss and Damage	5
1.2. Syfte, avgränsning och problemformulering	6
1.3 Tidigare forskning	8
2. Teoretiskt ramverk	9
2.1 Normteori	9
2.1.1 Normcykel	10
3. Metod	12
3.1 Forskningsstrategi	12
3.2 Material	13
3.3 Operationalisering	14
3.4 Validitet och reliabilitet	15
4. Resultat och analys	17
4.1 LDC:s väg till normentreprenörskap inom L&D	17
4.2 LDC som normentreprenör och förhandlingskraft	19
4.2.1 LDC etablerar sig som normentreprenör	19
4.2.2 LDC stärker normen	20
4.2.3 Normkaskaden	23
5. Diskussion och slutsatser	31
5.1 Förslag till framtida forskning	32
6. Källförteckning	33

Förkortningslista

AOSIS	Alliance of Small Island States
CAN	Climate Action Network
CDKN	Climate and Development Knowledge Network
COP11	Förenta nationernas klimatkonferens i Montreal 2005
COP16	Förenta nationernas klimatkonferens i Cancún 2010
COP17	Förenta nationernas klimatkonferens i Durban 2011
COP18	Förenta nationernas klimatkonferens i Doha 2012
COP19	Förenta nationernas klimatkonferens i Warszawa 2013
COP20	Förenta nationernas klimatkonferens i Lima 2014
COP21	Förenta nationernas klimatkonferens i Paris 2015
G77	En löst sammansatt grupp av utvecklingsländer
LDC	Least Developed Countries
L&D	Loss and Damage
MCII	Munich Climate Insurance Initiative
OPEC	Organization of Petroleum Exporting Countries
SBI	Subsidiary Body for Implementation
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change

1. Inledning

Den globala uppvärmningen anses vara ett globalt problem. Något som resulterat i diskussioner och förhandlingar gällande rika respektive fattiga länders ansvarsbörda och anpassningsmöjligheter i relation till klimatförändringar (UNFCCC, 2019). En grupp som verkar inom klimatpolitiken är de som drabbats och kommer drabbas mest av klimatförändringarna, det vill säga de allra fattigaste. Denna grupp benämns som Least Developed Countries (LDC) och är en förhandlingsgrupp som över tid utformats för att representera och ta vara på de fattigaste ländernas intressen inom klimatpolitiken. Men på grund av brist på resurser har gruppen över tid haft svårt att påverka klimatpolitiken (LDC:s hemsida; Gupta, 2016; ss. 747-750).

Ett av LDC:s huvudsakliga mål inom klimatpolitiken har varit deras klimatpolitik inom området "loss and damage" (L&D). L&D anses vara ett av de mest kontroversiella och polariserande politikområden inom klimatförhandlingarna som trots detta fått lite uppmärksamhet inom internationella relationer (Calliari, 2016). L&D är ett politikområde som kan beskrivas enligt den dåvarande amerikanska presidenten Obamas uttalande under ett inledande tal på COP21:

One possible future... Abandoned cities. Fields that no longer grow...
and even more floods of desperate peoples seeking the sanctuary of
nations not their own. (Obama white house, 2015)

Under Parisavtalet antog världens länder artikel 8 som syftar till att minimera och adressera det som Obama nämner i sitt tal - nämligen de L&D som orsakas av klimatförändringar. Dessutom erkände artikeln vikten av klimatramverkets roll inom hållbar utveckling för att L&D inte ska förvärras. Detta genom att öka förståelse, handlingar och stöd i avseende till L&D (UNFCCC, 2015a). LDC har över tid setts som en förhandlingsgrupp med relativ liten inflytelse inom klimatpolitiken men det finns ändå indikationer som tyder på att deras inflytande ökar och Parisavtalets kan vara en sådan indikator.

1.1 Bakgrund och definitioner

1.1.1 United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)

UNFCCC är ett konvention, signerat av 197 länder, som syftar till att förhindra klimatförändringar orsakade av människan. Konventionens högsta organ är Conference of Parties (COP) där alla parter som signerat konventionen förhandlar och fattar beslut inom konventionens syften. Förhandlingarna i UNFCCC verkar ofta utifrån grupper med liknande förutsättningar och intressen som exempelvis Environmental Integrity Group (EIG) och Umbrella Group där medlemsstaterna kommer från olika regioner. G77 är ytterligare en samarbetsgrupp med olika regioner representerade och utgör den största förhandlingsgruppen med 133 medlemmar och fyra undergrupper African Group, AOSIS, OPEC och LDC. Men det finns även samarbetsgrupper som utgår från regionala områden (EU, Arab states etc) (UNFCCC 1; UNFCCC 2).

1.1.2 Least Developed Countries Group (LDC)

LDC består av 46 länder och är en förhandlingsgrupp inom UNFCCC som utgör 25% av alla medlemsstater inom konventionen. Medlemsstaterna inom LDC innehar ca. 12% av världens befolkning och två procent av den globala BNP. Det är en grupp som utgörs av låginkomstländer med få resurser som anses stå inför stora utmaningar i relation till klimatförändringarna på grund av dess utsatthet för ekonomiska och miljömässiga förändringar. LDC har sedan 2001 organiserat sig som förhandlingsgrupp och deltagit inom UNFCCC-ramverket för att koordinera och samarbeta i frågor som behövs för att säkerställa deras behov i relation till klimatförändringar (LDC:s hemsida; UN; Gupta, 2016).

1.1.3 Loss and Damage

Loss and damage kan förstås som 1) det som är förlorat permanent och inte kan återges, - det vill säga liv, artförluster, och allmänna miljöeffekter som glaciärsmältningar, torka, stigande havsnivåer samt 2) sådant som blivit skadat och kan repareras exempelvis vägar och förstörda hem. Inom UNFCCC delas L&D-området upp i fyra tematiska grupper "*slow onset events, non-economic losses, displacement related to the adverse impacts of climate change, and comprehensive risk management and transformational approaches*". Efter Parisavtalet har L&D benämnts som den tredje pelaren inom UNFCCC efter anpassningsåtgärder och

utsläppsminskningar som konventionen huvudsakligen verkar för (Carbonbrief, 2017; Calliari m.fl 2018; Geest och Warner 2019 UNFCCC 4).

1.2 Syfte, avgränsning och problemformulering

LDCs roll inom klimatpolitiken har över tid förändrats. Trots bristande resurser har ett flertal fattiga länder antagit höga klimatmål samtidigt som de internationellt bedrivit ambitiös klimatpolitik. Vilket kan ses i kontrast till andra tidigare fattigare länder som befinner sig i en konflikt mellan tillväxt och klimatpolitik (Trade for development news, 2019). I kombination med deras mer aktiva roll inom klimatpolitiken krävs det en ökad förståelse för hur och på vilket sätt deras klimatpolitik har utvecklats.

Studiens avgränsning kommer verka utifrån LDC och politikområdet loss and damage (L&D). Detta är ett politikområde som präglas av konsekvenser som fattiga länder har och kommer att drabbas av. Samtidigt finns det mycket som tyder på att förhandlingsgruppen över tid verkat för och varit framgångsrika i att det internationella klimatramverket ska ta ett ökat ansvar för de kommande L&D. Politikområdet motiveras ytterligare av oenigheterna i förhandlingarna som gör förklaringar till hur klimatförhandlingarna resulterat i ett anammande av utvecklingsländerna, och speciellt LDC:s, agenda intressant. Studiens andra avgränsning innebär att de faktiska och eventuella konsekvenserna inom L&D inte kommer ges utrymme utan fokus kommer vara på LDC som förhandlingskraft gällande L&D inför och under Parisavtalet. För att analysera LDC:s roll i L&D-området, som kan tolkas som en ny internationell norm, kommer normteori användas för att förklara LDC:s roll i förstärkandet av L&D-normen.

Syftet med studien blir därmed att undersöka och förklara orsakerna till fattiga ländernas påverkan genom deras förhandlingsgrupp Least Developed Countries Group över tid inom internationell klimatpolitik utifrån politikområdet "loss and damage" fram tills Parisavtalet slöts. Därmed ställer jag frågan:

- *Hur har Least Developed Countries påverkat Loss and Damage-området fram tills Parisavtalet?*

1.3 Tidigare forskning

I detta avsnitt ämnar jag att ge en överblick på den forskning som finns kopplat till ämnet som studien behandlar. Vid en översikt av tidigare forskning inom ämnet går det att konstatera att det finns relativt lite forskning om LDC som förhandlingsgrupp och att forskning ofta beskriver gruppens brister. I studier om LDC relaterat till L&D finns det en del studier som påpekat gruppens relevans för införandet av L&D men få studier har på djupet beskrivit och förklarat gruppens deltagande inom politikområdet.

Gupta (2016) beskriver LDC:s framväxt, historik, och koalition. Författaren menar att gruppen blev en förhandlingsgrupp inom UNFCCC i början på slutet av 90-talet samtidigt som hen markerar 2008 som startpunkten för ett mer aktivt förhållningssätt inom klimatpolitiken (Gupta, 2016; ss. 747-750). Abeysinghe och Huq (2016) ger en förklaring till varför deltagande från LDC historiskt sett kan tolkas som inaktivt och menar att detta har berott på att ländernas förutsättningar utifrån bristande resurser förhindrat gruppen från att delta obehindrat i klimatpolitiken (Abeysinghe och Huq, 2016; s. 199). Att 2008 däremot var året då LDC blev aktiva bekräftas även i artikeln "Small actor, big opinion: Least developed countries participation in climate change networks" skriven av Cornell (2010) som beskriver LDC:s deltagande på COP14 år 2008 som involverande och aktivt. Författaren menar att gruppen deltog i frågor rörande teknologiöverföring och finansiella mekanismer. Samtidigt framgår även att LDC fortsatt står inför stora utmaningar i relation till klimatet och att konventionen på många sätt misslyckats inom de mekanismer och insatser som skapats till LDC (Gupta, 2016; ss. 747-750). Gupta (2016) menar fortsättningsvis att L&D är ett av områdena som förhandlingsgruppen verkar inom (Gupta, 2016; s. 750).

McNamara och Jackson (2018) menar att L&D-området härstammar från 90-talet men att faktiska politiska förslag inom området fått ökad relevans de senaste åren. Ur ett förhandlingsperspektiv har ett flertal studier utförts inom området med fokus på utvecklingsländernas roll. Det råder en bred konsensus inom forskningen i L&D-området att Alliance of Small Island States (AOSIS) var först med att lyfta upp L&D-frågan inom internationell politik men att frågan generellt sedan kommit att utvecklas till utvecklingsländernas fråga (se Calliari m.fl 2018 och 2020; Vanhala och Hestbaek, 2016; McNamara och Jackson 2018; UNFCCC 1991 etc). Calliari m.fl (2018) beskriver utvecklingsländernas delaktighet i frågan och analyserar specifikt AOSIS i L&D-området

genom teorierna realism, liberalism och konstruktivism, och drar slutsatsen att konstruktivismen har främst förklaringskraft. I andra forskningsartiklar som *Making sense of the politics in the climate change loss & damage debate* (2020), *Loss and damage: a critical discourse analysis of Parties' positions in climate change negotiations* (2014) och *Framing Climate Change Loss and Damage in UNFCCC Negotiations* (2016) beskrivs även LDC som förhandlingsgrupp, och deras politik som en del av L&D-områdets införande i klimatkonventionen även om det inte ger en djupgående förståelse för LDC som förhandlingsgrupp inom L&D. Samtliga verk från tidigare forskning inom ämnet poängterar att L&D inom klimatpolitik anses utforskat.

För att konceptualisera politikområden används teorier som realism, liberalism och konstruktivism för att förklara politikens uppkomst och verkan (se Pfefferle, 2014; Morrow, 2007, ss. 559-60 och Scholtz, 2009; s. 176). För klimatpolitikens del innebär detta att realism ger förklaringar till hur stater beter sig inom klimatpolitiken utifrån makt och egenintresse (Scholtz, 2009; s. 176). Stater kommer därmed inte riskera sina egenintressen för avtal (Morrow, 2007, ss. 559-560). Liberalism fokuserar på institutionernas roll och samarbete som uppkommer efter förhandlingar mellan parter. En nackdel med liberalism är svårigheterna med att förstå differentierande intressen hos aktörer (Scholtz, 2009; s. 176). Ytterligare anses realism och liberalism anta aktörers identiteter och därmed handlingar som givna vilket gör det svårare att analysera åsiktsskiften. Till skillnad från liberalism och realism menar konstruktivismen att det inte finns en förutsägbar struktur men att beteenden inom strukturerna, det vill säga normerna, är uppbyggda på intersubjektiva betydelser (Pfefferle, 2014). Beteenden i klimatpolitiken kan därmed förstås genom delade normer (Scholtz, 2009; s. 176).

2. Teoretiskt ramverk

Studiens teoretiska ramverk tar avstamp i normteori. Eftersom att LDC kan ses som en mindre traditionell aktör inom internationell politik så tillvida att de har haft begränsat inflytande, har få resurser och kan tänkas beroende av andra får konstruktivistisk normteori en ökad förklaringskraft eftersom historiska och sociala faktorer kan förklara deras ökade inflytande. Till skillnad från realism och liberalism (se 1.4 tidigare forskning) som antar aktörers beteende som givna. Vidare kan även införande av politikområdet L&D förstås som en norm då detta kan tänkas demonstrera den vilja som finns för att klimatramverket ska ta ansvar för de nuvarande och kommande konsekvenserna av L&D. Studien kommer därmed utgå från normteori om hur normer uppstår och sprider sig.

2.1 Normteori

Konstruktivism, som grundar sin ontologi på såväl materiella som normativa ting, är den teori som primärt behandlar normteori. Världssynen inom konstruktivism utgörs av identiteter och delade intressen som skapar normer, som definieras av beteenden som anses givna för en viss identitet eller kollektiv, inom samhället (Finnemore & Sikkink, 1998; s. 891). Normers existens bör inte förstås genom kausala mekanismer som förutsätter en traditionell X (orsak) och Y (effekt) relation, utan kan istället tolkas som en kausal process i nya idéers uppkomst som möjliggör nya beteenden. Nya idéer beskriver skapandet av nya sociala verkligheter och beteenden, som vid en ökad legitimitet, skapar möjligheter vilket kan översättas till orsaker, för att handlingar ska kunna uppstå (Finnemore, 2003; s. 15). Beteenden i samhällen kan därmed förstås som uttryck för normer om vad som anses vara rätt och fel. Men eftersom beteenden anses föränderliga kan inte heller den sociala verkligheten och därmed normer tas för givna (Yalcin, 2019; s. 2).

Inom normteori finns det olika indelningar av normer. Regulativa normer, kan förstås som de ramverk som begränsar och tillåter vissa beteenden. De preskriptiva och utvärderande normerna som syftar till att bemöta den moraliska aspekten av normer och hur vissa normer kan tänkas rättfärdigas utifrån exempelvis lämplighet, godhet eller rättvisa, utgår från moral (Finnemore & Sikkink, 1998; s. 891). De regulativa normerna beskriver den historiska politiken inom klimatramverket och därmed den standard som funnits. Den moraliska

aspekten av normer skapar förståelse för varför man talar om L&D på ett visst sätt och hur detta kan tänkas lämna spår inom klimatrådet eftersom normerna bedöms på grund av dess allmänna godhet som därmed kan rättfärdiga beteenden av LDC inom klimatrådet (Finnemore & Sikkink, 1998; s. 892).

2.1.1 Normcykel

För att mäta en norms existens kommer Finnemore & Sikkink normcykel modell att användas för att förklara hur normer skapas och blir till. Till en början behandlar modellen normers uppkomst, vilket förblir ett kritiskt steg inom normskapande, som handlar om när en eller flera aktörer, annars kallat normentreprenörer, uppmärksammar och problematisera frågor genom att använda olika diskurser. Hur normentreprenörer konstruerar problem blir därmed centralt för att uppmärksamma och få igenom sina politiska strategier eftersom detta kan anses avgörande i påverkan av allmänna förståelser och likaså genomförande av politik. Däremot kommer konstruerande av nya problem möta tidigare inbäddade normer som ofta förmedlar en annan typ av politik. Vilket kan förklaras eftersom de nya normer anses framträda i ett utrymme där de behöver konkurrera med andra normer och intressen (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 896-897). Att nya normer befinner sig i utrymmet bland andra normer och intressen kan förklaras av de regulativa normerna som innebär att tidigare normer utgör en standard för det som ansetts lämpligt, vilket de nya normerna äger rum inom och försöker bekämpa (Finnemore & Sikkink, 1998, s. 891, 897). Eftersom nya normer kan tänkas stå emot gamla behöver man förstå vilka motiv som finns hos aktörerna vilket Finnemore & Sikkink menar utgår från engagemang relaterat till empati, altruism, eller idéer som kan relateras till den moraliska aspekten av normer. Det vanligaste motivet är det idébaserade engagemanget vilket centrerar kring de ideal och värderingar som man anser ska finnas i samhället (Finnemore & Sikkink, 1998; s. 898). För att skapa normer anses organisationsplattformar nödvändiga då detta resulterar i en ökad förmåga i spridandet av normer. Vidare anses en viktig aspekt inom organisationer dess användning av utomstående expertis och information för att övertyga andra stater. Utomstående expertis blir ett sätt för normentreprenörer att rättfärdiga sina värderingar samtidigt som andras beteenden kan kritiserar. Socialisering är ytterligare ett steg inom normskapande vilket kan förklaras genom övertygande och integrerande av idéer hos andra aktörer - som antingen endast accepterar normen eller aktivt verkar för normen. En framgångsrik socialisering resulterar dels i att normen institutionaliseras genom exempelvis internationella regler och således får en

definition vilket skapar en förståelse för hur man ska gå tillväga inom normen som kan förstås som normernas threshold point. I detta hänseende bör normentreprenörer ha övertygat en tredjedel av alla stater som ofta tar form i en internationell eller regional demonstration. Socialisering är även orsaken till att normer når sin kaskad vilket kan förstås tydligast genom om att tidigare kritiska aktörer, som definieras av ställningstaganden som står i direkt motsättning till uppkommandet av nya normer, pressats till att anta nya policys eller lagar samt ratificera konventioner som sedan ska upprätthållas. De kritiska aktörernas antaganden av nya tillvägagångssätt och normer kan förklaras genom legitimitet och konformitet som i internationella ramverk handlar om viljan att dels upprätthålla sina tidigare roller och rykte inom ramverket men även viljan att fortsätta vara en del av det internationella samhället - vilket leder till att man anpassar sig till den nya standarden som finns - och därmed uppnår mer legitimitet (Finnemore & Sikkink, 1998; ss, 895, 901-904).

3. Metod

3.1 Forskningsstrategi

Metoden som kommer användas är en fallstudie, det vill säga en närstudie av ett fall i dess kontextuella betydelse (Teorell & Svensson 2007; s. 82). Fallstudiemetoden ger möjligheter till att samla in mycket material i ett avgränsat område för att öka kunskapen om det specifika fallet (ibid). Även en kvalitativ ansats kommer användas för att på ett fördjupat sätt förstå och förklara studiens ändamål (Teorell & Svensson, 2007; ss. 264-266). Ansatsen och metoden kompletterar varandra för bidra med nya forskningsperspektiv, i ett område som kan tolkas som relativt outforskat, i detta fall LDC och orsakerna till deras nykomna roll i klimatförhandlingarna och i närmare hand L&D-området. Vidare har studien har en teorianvändande funktion och är således teoristyrd, vilket gör studien till en ideografisk fallstudie (Teorell & Svensson, 2007; s. 11). Studiens metod har över tid kritiserats på grund av dess svårigheter att uppnå generalisering (Teorell & Svensson 2007; s. 268). Kritik syftar på att man inte kan generalisera utifrån ett fall och därmed förlorar traditionell vetenskaplig relevans (ibid). Studien anammar ansatsen om att fallstudier bidrar till framställanden av exempel vilket kan bidra till vidare systematisering (Flyvbjerg, 2003; ss. 187-189) . Studiens mål bör därmed inte förstås som huvudsakligen generaliserande utan som ett sätt att vidareutveckla forskningsområdet vilket förblir studiens inomvetenskapliga bidrag (Teorell & Svensson, 2007; s. 18).

För att kunna avgränsa och studera det empiriska materialet utifrån relevant innehåll kommer en kvalitativ innehållsanalys användas som definieras av ingående förklaringar av specifika forskningsproblem (Teorell & Svensson, 2007; ss. 264-266). Den kvalitativa innehållsanalysen får en viktig roll i att identifiera de relevanta delarna för studien i en större mängd material genom sortering och analys. Genom att fortsättningsvis identifiera innebörden, det vill säga vad som uttrycks, och den interpersonella funktionen, som syftar till att förstå hur texter skapas för att påverka, bör det leda till nya insikter om LDC och dess roll i problemområdet (ibid). Vidare behövs ett system som ska resultera i en ökad förståelse av teman och mönster i materialet av relevans. Eftersom studien innehar en teorianvändande funktion blir fokus för systemet normteorin för att förstå normer och dess uppkomst samt spridning. Teorin leder till att det går att de identifiera relevanta delar i materialet samtidigt

som dessa delar kan analyseras för att skapa förståelse för fallet. Vidare har denna process delats in i två delar vilket ska skapa förståelse för LDC:s förmågor och förutsättningar inom L&D och sedan hur de gått tillväga i förhandlingsprocessen som beskrivs vidare i operationaliseringen (se 3.3 Operationalisering). Den kvalitativa innehållsanalysen belyser både ett tydligt och dolt innehåll vilket gör att det kräver förståelse för det som framkommer explicit men även det som framkommer mellan raderna (Teorell & Svensson, 2007; s. 264-266). En vanlig kritik gentemot det valda analysverktyget är att studien löper risk för missa en helhet (Beckman, 2007; s. 45). Det här beräknas däremot inte vara ett problem eftersom studien har skapat ett noggrant kodschema utifrån teorin (se 3.3 operationalisering) som kommer användas vid läsandet av materialet. Dessutom kommer materialet att vara utarbetat och information kommer läsas igenom ett flertal gånger för att göra innehållsanalysen tillförlitlig.

3.2 Material

Materialet kan sammanfattas i en trestegsprocess. Det första steget består av primärmaterial från UNFCCC med förslag och beslut. Det andra steget består av sekundärkällor i form av Earth Negotiation Bulletin som förser studien med ställningstaganden och mer generellt om hur ense/oense parterna är. Det tredje steget består av sekundärkällor från media, organisationer och övrigt material i nära relation till LDC och L&D för att skapa en helhetlig förståelse av fallet.

De primära källorna har utgjort en utgångspunkt för studien på grund av dess oberoende och utgår främst från UNFCCC Conference of the Parties (COP) som samlar in koalitioner och stater förslag som sedan ligger till underlag för förhandlingar och beslut. Förslagen är viktiga för att beskriva olika synsätt på L&D-området och hur åsiktsskiftet kan tydas över tid. Primärmaterial som kommer bistå studien är förhandlingar från COP 11 och sedan COP 15-21 med fokus på COP 18-21. Eftersom agendor inför olika COP-möten ofta bestäms på förhand kommer även andra relevanta möten och samlingar att utgöra primärmaterial.

Sekundärmaterial kommer att verka som stöd till primärmaterial. Dessa kommer att utgå från Earth Negotiation Bulletin som sammanfattar ställningstaganden, förhandlingsprocesser och beslut. Andra sekundärkällor från exempelvis media, förhandlare, organisationer, forskningsmaterial och intervjuer i relation till ämnet kommer också användas eftersom dessa

har varit i direkt kontakt med politikområdet och LDC vilket kan skapa en ökad förståelse av utvecklingen inom förhandlingsgruppen men även i förhandlingarna.

I studiens material återfinns både primär- och sekundärkällor. Primärkällor anses traditionellt mer tillförlitligt eftersom det består av förstahandsinformation som uppfyller alla källkritiska principer (Esaiasson m.fl., 2012; s. 283). På grund av svårigheter i att skapa insyn i förhandlingsrum eller olika typer av förändringar har andrahandskällor varit nödvändiga för att skapa en helhetsförståelse av fallet. Det finns fyra källkritiska principer vilket utgår från äkthet, oberoende, samtidighet och tendens (Esaiasson m.fl., 2012, ss. 282-285). För denna studie innebär det en tonvikt på att hitta olika källor som kan bekräfta det som andra källor informerar för att dra slutsatser som informationens äkthet och tendens. Vilket framför allt gäller medier och andra typer av intervjuer med relevant material. Samtidighetskriteriet vilket betonar tidsaspekten uppnår studien på grund av att politikområdet anses relativt nytt (se 1.4 tidigare forskning). Därmed uppnår studien de primära källkritiska principerna som existerar. Värt att nämna är att författaren försökt nå ut till ett tiotal människor för intervjuer eftersom insyn i förhandlingsrum, som tidigare nämnt, är bristfälligt. Intervjuer hade inneburit mer än mer djupgående förklaringar som studien ämnat att bidra med. Detta har däremot inte fått genomslag. Om det inte hade funnits faktorer som tid och resurser hade arbetet för att utföra intervjuer fortsatt. För att därmed få en djupare insyn i förhandlingar har studien behövt utgå från andrahandskällor som jobbat i nära relation till ämnet.

3.3 Operationalisering

För att göra LDC och orsakerna till deras inflytande inom L&D mätbara är det viktigt att man anger indikationer på hur detta ska utföras, annars kallat operationalisering (Teorell & Svensson, 2007; s. 39). Utifrån frågan och teorin som ska verka som analysverktyg har studien två underrubriker som ska verka som viktiga delmoment för att få svar och mäta den huvudsakliga frågan vilket lyder 1) *LDC: väg till normentreprenörskap inom L&D* och 2) *LDC som normentreprenör och förhandlingskrafti inom L&D*. Den första underrubriken utgör en viktig del i förståelsen för vilka förutsättningar respektive motsättningar som förhandlingsgruppen inom sig själva haft i L&D-området. Den ger även förståelse för varför frågan blev alltmer relevant för gruppen och således deras involvering i L&D-debatten. Därmed utgör frågan en orsaksgrund för entreprenörskapet och förhandlingsmöjligheterna. För att besvara denna fråga kommer tillbakablick att utföras för att spåra engagemang i frågor

som liknas vid L&D sedan kommer organisationsförändringar och kunskapsinhämtning i samband med L&D-debattens intensifiering att verka som förklaringsmekanismer. Den andra frågan är relevant eftersom den fokuserar på LDC:s involvering och problematisering av L&D-debatten. Den ger möjlighet till förståelse för hur LDC formulerat politik i området, samarbetat med andra förhandlingsgrupper och även hur de lyckats övertyga andra grupper att anta deras politik inom L&D och därmed de direkta orsakerna till deras inflytande. Sedan skapar den förståelse för andra normer och aktörer som står i konflikt mot de normer som LDC försöker införa i klimatramverket.

Utgångspunkten för analys blir konstruktivismens ontologi och normteori. Normer definieras av beteenden som anses givna för en viss identitet eller kollektiv vilket konstruktivism menar kan vara föränderliga över tid. Normprocessen består av uppkomsten av idéer som skapar nya sociala verkligheter, vilket fortsatt kan se olika ut för olika aktörer, och normentreprenörer. När den nya sociala verkligheten uppnår legitimitet skapas orsaker för handlingar. För att förstå normer och således dess förändringar blir det särskilt viktigt att skapa förståelse för vilka beteenden som tidigare ansetts vara normer, vilka nya sociala verkligheter som verkar och på vilket sätt som detta förmedlas, och som trots bestående normer lyckas resoneras med med en större mängd människor. Normers uppkomst och spridning kan därmed förstås genom att det manifesterar sig som självklarheter i kontexter genom institutionalisering och de kritiska aktörernas acceptans som förblir normkaskaden. Det blir därmed viktigt att identifiera när en norm fått ökat fäste i klimatramverket genom att förstå hur rätt och fel inom L&D-debatten förändrats över tid hos olika aktörer samt analysera LDC:s roll i detta. För att identifiera normskapande och normspridande kommer centrala begrepp som normentreprenörer, interaktioner, legitimitet, socialisering, konformitet, kaskad, regulativa och moraliska normer att användas för att skapa förståelse för normskiften inom L&D i relation till LDC. Denna operationalisering kommer bidra till att skapa en förståelse för orsakerna till LDC roll inom L&D och den normförändring som har skett över tid fram tills Parisavtalet.

3.4 Validitet och reliabilitet

Begreppen validitet och reliabilitet är viktiga inom en studie eftersom de stärker studien. För att skapa en god kvalitativ studie krävs det att man är transparent om hur studien kommer

utföras för att få en god reliabilitet och validitet (Esaiasson m.fl., 2012, s. 63). För att bemöta reliabiliteten, som innebär att studien mäts på ett tillförlitligt sätt och därmed innehar fokus på arbetsprocessen, har tonvikt lagts på forskningsstrategins utgångspunkter och operationaliseringen samt materialet för att det ska bli tydligt hur studien ämnar att utföra sin studie (Teorell & Svensson, 2007; s. 57). Vidare kan forskningsstrategins indikatorer även tänkas skapa en starkare validitet, för att skaffa bevis för studiens ändamål, eftersom den använder sig av operationaliseringen som ska minska de osystematiska mätfehlen som därmed kommer resultera i en förbättrad validitet för studien. Fortsättningsvis kommer inte studien använda sig av en traditionell X och Y-relation utan på att bygga förklaringar utifrån kontinuerlighet för att stärka validiteten (Teorell & Svensson, 2007; s. 57). Studiens höga transparens bör öka förutsättningarna för att nya studier inom området ska kunna utföras på liknande villkor.

4. Resultat och analys

4.1 LDC:s väg till normentreprenörskap inom L&D

LDC, som representerades av Bangladesh, deltog år 2005 på COP 11. LDC, genom Bangladesh, lyfte för första gången upp L&D under mötespunkten som behandlade finansiering och kapacitetsuppbyggnad, som kan förstås som dåtidens benämning av L&D, och begärde kompensering för de skador som skulle orsakas av klimatförändringarna. COP-mötet uppmärksammades däremot inte frågan vidare (Earth negotiation Bulletin, 2005; s. 17). År 2008 lyfte Bangladesh frågan än en gång under workshop som behandlade riskhantering och riskstrategier. I workshopen, som även AOSIS deltog i och uppmärksammade L&D, tog Bangladesh upp “*slow-onset disasters*” som torka och översvämningar som landet menade var ouppmärksammade i klimatpolitiken (UNFCCC 5). År 2009 lämnade Tuvalu, ytterligare ett LDC-land, ett förslag om kompensationsmekanism för L&D (UNFCCC, 2009). År 2010 under ett klimatmöte lade AOSIS fram ett förslag om L&D som tillhörande under anpassning som skapade en splittring i klimatförhandlingar - ett förslag som stöddes av två LDC medlemmar, nämligen Bangladesh och dåtida LDC medlemmen Maldiverna, och som motarbetades av EU, USA, Kanada och Nya Zeeland som menade att nya institutioner inte behövdes. Ytterligare ansåg Bangladesh och Pakistan, i kontrast till AOSIS förslag, att L&D inte skulle associeras med klimatanpassning (Craeynest, 2010; ss. 25-26). Under dessa årtal verkade LDC inom L&D-området däremot prioriterades anpassningsåtgärder, LDC-fonden, national adaptation programmes of action (NAPAs) huvudsakligen inom förhandlingsgruppen (Earth negotiation Bulletin, 2005; s. 3; Earth negotiation Bulletin, 2008; s. 13; Earth negotiation Bulletin, 2009; s. 3).

År 2011 initierade regeringen i Bangladesh projektet *The Loss and Damage in Vulnerable Countries Initiative*. Projektets utgångspunkt var att mer lärdomar krävdes inom området och för att den framtida L&D-politik skulle utformas utifrån LDC-gruppen (CDKN, 2011). Därmed nådde Bangladesh ut till Climate and Development Knowledge Network (CDKN), en organisation som verkar för att hjälpa de allra fattigaste och mest utsatta i relation till klimatförändringar (CDKN 1), för att öka och förse kunskap till LDC-länderna gällande L&D. Till detta tillsatte CDKN ett konsortium bestående av “*Germanwatch, United Nations University-Institute for Environmental and Human Security (UNU-EHS), International*

Centre for Climate Change and Development (ICCCAD) och Munich Climate Insurance Initiative (MCII)”. Projektet baserades på en trestegsprocess som syftade till en öka den allmänna kunskapen om L&D, bygga upp momentum och hängivenhet i L&D-området och vara ett stöd för LDC och andra utsatta länder i L&D-området. Projektet skulle bestå LDC med kunskap och resurser till förhandlingar, bidra med L&D-framings, empiriska exempel på L&D och vara ett stöd till nationella policys i Bangladesh gällande L&D (CDKN, 2011). För att öka kunskapen om L&D använde projektet Bangladesh som huvudsakligt empiriskt exempel för att andra LDC länder skulle få ökad kunskap om deras L&D:s (Roberts, 2012).

Enligt normramverket kan Bangladesh i synnerhet men även Tuvalu och Maldiverna ses som tidiga normentreprenörer inom LDC för L&D-politik, i vad som kan förstås som en inre prioriteringsstrid eftersom förhandlingsgruppen över tid lagt fokus på andra politikområden som berört LDC-länderna (Finnemore & Sikkinks 1998; ss. 896-897). Dessa länders ställningstaganden inom L&D kan förklaras som nya tillvägagångssätt inom klimatpolitiken för LDC. De nya tillvägagångssätten handlar om att klimatramverket ska ta ett ökat ansvar för de kommande L&D, vilket antas vara en grund för nya normativa ställningstagande som därmed banar vägen för nya normer. Däremot är det tydligt att de verkar inom ramen för andra normer vilket kan förklara varför LDC som grupp inte valde att ställa sig bakom AOSIS L&D-förslag under 2010, och det istället var enskilda LDC-länder som valde att stödja förslaget. I detta hänseende kan man däremot inte att konstatera att L&D-politiken stridit mot LDC:s generella politik och åsikter om vad som anses lämpligt i klimatpolitiken eftersom ingen representant försökt motarbeta normen utan det tyder på att normen inte fått tillräckligt fäste i förhandlingsgruppen och att andra normbeteenden varit starkare. Vilket beror på att normer befinner sig i ständig konkurrens med andra normer (Finnemore och Sikkink, 1998; s. 897).

Inför COP-mötena i Durban och Doha anammade LDC-gruppen nya strategier efter stöd från International Institute for Environment and Development för att öka deras inflytande i klimatpolitiken samtidigt som kunskapen i L&D-området ökade. De nya strategierna bestod av 1) öka användningen av faktabaserad argumentation 2) träna och forma en stark grupp av förhandlare för att öka effektiviteten i förhandlingar 3) samarbeta med andra med liknande åsikter 4) öka kommunikationen utåt (Abeyasinghe, 2019). Vidare genom CDKN:s projekt deltog LDC i ett flertal länder i expertismöten och workshops i relation till L&D. Speciellt

efter workshops med MCII ökade intresset för de implikationer som L&D medför. Den främsta förklaringen till det ökade intresset handlade om att förståelsen och viljan till ett utvidgande av L&D-området från primärt havshöjningar, som främst AOSIS framfört sedan tidigare, till andra fokusområden som hetta, glaciärsmältning och extremväder. Den nya kunskapen om L&D resulterade i att LDC gick från att ha ett begränsat intresse för politikområdet till att aktivt vilja bedriva politik i området (Vanhala och Hestbaek, 2016; ss. 117-118).

Den nya organiseringen av LDC kan tolkas utifrån olika aspekter. Strategierna kan tolkas som en vilja att öka legitimiteten för att förstärka deras position och således behov inom klimatramverket. Detta kan även förstås som en fundamental aspekt eftersom förstärkning av organisationsplattformen resulterar i en ökad förmåga i att förhandla och sprida idéer och normer vilket LDC som en tidigare mindre inflytelserik aktör (se 1.4 tidigare forskning) varit i behov av (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 901-904). I L&D-processen är det tydligt att CDKN:s projekt resulterade i en ökad förståelse av L&D som sedan lade grunden för ett ökat intresse för frågan och därmed LDC:s positionsförändring i frågan. Detta kan förklaras genom att LDC antagit en ny social verklighet på grund av att aktörer som Bangladesh skapat förutsättningar för en ny norm vilket över tid har intensifierats speciellt i samband med den nya kunskapsinhämtningen från CDKN:s projekt, som syftar till att öka kunskapen inom L&D och stärka förhandlingarna för L&D i hänsyn till LDC-behov. Den nya sociala verkligheten var en grundförutsättning för LDC:s möjligheter till handling (Finnemore, 2003; s. 15).

4.2 LDC som normentreprenör och förhandlingskraft inom L&D

4.2.1 LDC etablerar sig som normentreprenör

År 2011 utvecklades LDC:s roll inom L&D och förhandlingsgruppen blev allt mer aktiv inom området. Tidigare uppmärksammades politikområdet som ett agendaitem på grund av att andra aktörer, som AOSIS och civilsamhället, lyckats få upp det på agendan. På COP 16 i Cancun bestämdes det att L&D skulle få ett work program och att Subsidiary Body for Implementation (SBI), som syftar till att implementera frågor under konventionen, skulle ta emot förslag för rekommendationer till COP 18 (Centre for Science and Environment, 2012; s. 2). LDC, genom Gambia, skickade in ett förslag till SBI inför COP 17 där ställningstagandet för L&D-politik förtydligades starkt och även innehållet förmedlade att

L&D-frågan blivit markant mer relevant för LDC-länderna. I bakgrundsdelens till förslaget poängterade gruppen:

LDC believes it is the utmost of importance to address the question of loss and damage... including those impacts that cannot be avoided by mitigation and that also go beyond and exceed the adaptive capacities of the LDCs (UNFCCC, 2011; s 12)

LDC talade fortsatt om L&D som något oundvikligt och la ytterst vikt vid frågans adresserade inom klimatet. Vidare menade gruppen att LDC-länderna befinner sig i en särskilt utsatt position:

Severe threats of climate change expose LDCs profound climate change impacts... These irreversible losses lead to conclusions that a high level of harm to human populations in LDCs are inevitable (UNFCCC, 2011; s 13)

Därmed problematiserar LDC diskursen och lyfter upp frågan, och verkar således som en normentreprenör för L&D. Det blir tydligt här att L&D blivit ett prioriteringsområde för LDC vilket kan förklaras eftersom gruppen fått ny kunskap i området. Genom att betona skadorna och dess effekter kombinerar man fakta och moral för att göra ämnet mer relevant inom klimatpolitiken. Därmed söker man empati från världen samtidigt som man gör en tolkning om att dessa klimatförändringar bör diskuteras mer i den globala gemenskapen för klimatpolitik. Vilket förmedlar deras nya idéfär som anser att klimatramverket har ett ansvar för L&D (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 896-898), som kan förklaras av den nya sociala verkligheten som förhandlingsgruppen antagit (se 4.2 LDC:s väg till normentreprenörskap inom L&D).

4.2.2 LDC stärker normen

Under klimatmötena år 2011 förhandlade parterna om hur programmet för L&D skulle se ut. I en förhandling talade ett flertal LDC-länder för åtgärder inom L&D. Demokratiska republiken Kongo, en av medlemsstaterna i LDC, var först med att lyfta upp L&D

tillsammans med AOSIS för att betona frågan. De som verkade starkast för L&D-politik var AOSIS och Bangladesh som verkade för institutionella mekanismer för L&D till COP-mötet i Doha år 2012. Detta bemöttes av motstånd av USA i framkanten tillsammans med Australien och Kanada som menade att diskussionen om institutionella mekanismer för L&D inte var relevant och snarare en fråga för nationella ramverk (Earth Negotiation Bulletin 2011; s. 11 & 8). COP 17 resulterade i en kompromiss som löd att arbetet för att ta fram ett program skulle fortsättas. Eftersom att L&D-politiken bemöts med motstånd är det tydligt att det finns andra normer som konkurrerar med L&D-föreställningen som vissa LDC-länder och AOSIS har. Detta förmedlas exempelvis av motståndarna som anser att L&D bör lösas nationellt. Motståndarna upplever inte att det är deras ansvar - och därmed inte det internationella klimatramverkets - vilket strider mot de antaganden om åtgärder och ansvar som LDC-länderna och AOSIS antar (Finnemore & Sikkink, 1998; s. 897).

Civilsamhället som varit aktiva inom L&D-frågan, och varit till stöd för både LDC och AOSIS över tid, bidrog till att förstärka tanken om att utveckling, som LDC fokuserat på, och överlevnad som AOSIS som ö-nationer ofta talade om, hörde samman. Vilket förde samman förhandlingsgrupperna som skapade en mer enhetlig front för utvecklingsländerna, som respektive grupp i en bredare bemärkelse tillhör, i generell klimatpolitik men framför allt i L&D-politiken (Vanhala och Hestbaek, 2016; s. 118). En koordinering i form av civilsamhället, LDC och AOSIS skedde i en workshop relaterat till L&D som resulterade i den gemensamma slutsatsen att mekanismer till L&D var nödvändiga och att dessa skulle innefatta åtgärder för extremväder och klimatförändringar som uppstår över tid vilket kan förstås ett expanderande av L&D-omfånget (Ciplet, 2017). Detta kan tolkas som en huvudsakliga orsaken till att LDC:s framtida samarbete med AOSIS, som drivit L&D-politik tidigare. För civilsamhället kan interaktionen ses som ett lyckat utfall eftersom det resulterade i att två grupper, med gemensamma intressen, gick samman. Det är fortsättningsvis svårt att tolka om AOSIS haft en inverkan på LDC sedan tidigare eftersom LDC:s ökade intresse för L&D främst kan relateras till NGO:s. Därmed går det inte att dra slutsatser om huruvida LDC är en normföljare till följd av AOSIS. Däremot går det att konstatera att AOSIS, civilsamhället och i efterhand LDC aktivt deltar i området för att skaffa och sprida kunskap som normledare inom L&D-politik. Vilket är i enlighet med normteorin som menar att flera kan välja att lyfta normer utifrån normentreprenörskap (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 901-904).

Månaderna före COP 18 uppstod det en markant skiljelinje bland utvecklingsländerna och de rika länderna. Utvecklingsländerna, med LDC och AOSIS i framkanten, stod fast vid att L&D behövde adresseras medan de rika länderna i form av USA, Kanada, Australien, Schweiz m.fl. ville fortsätta ta fram olika bedömningar för L&D. Trots utfallet av det tidigare beslutet efter COP 17 att införa regionala expertmöten för ökad kunskap om L&D som resulterade i ett tekniskt papper om konsekvenserna av L&D i fyra storregioner (UNFCCC, 2012a). Experter menade att de rika länderna använde denna taktik för att förhindra L&D-processen och möjligheten till ta konkreta beslut (Centre for Science and Environment, 2012; s. 3). Genom att fortsätta måla upp L&D som ett problem man inte förstod kunde motståndarna legitimera sitt handlande för att upprätthålla deras anseende i klimatpolitiken. Rättvisprinciperna som exempelvis LDC framfört utifrån fakta och moral kunde i mindre grad tillämpas då problemet ansågs oförståeligt (Finnemore & Sikkink, 1998, s. 895).

LDC gick in i förhandlingsrummet under COP 18 med en stark enad front och krävde ansvar för L&D-området, det skapade momentum för L&D-frågan och gjorde ämnet desto mer aktuellt. Detta överraskade USA och andra stater, i en fråga som tidigare varit centrerad kring havshöjningar och därmed mest relevant för ö-staterna, men som nu involverade LDC (Ciplet, 2017). Fem förslag skickades in till L&D-förhandlingarna som bestod av LDC:s, AOSIS, EU:s, Norges och Ghanas förslag (Centre for Science and Environment, 2012; s. 4). LDC framförde att effekterna av L&D genom "impacts today and tomorrow" vilket påvisades genom empiriska exempel och forskning som härstammade primärt från CDKN:s projektet och stöd till LDC samtidigt som förslag till åtgärder innefattade ökad koordinering, kapacitet och finansiella samt tekniska instrument (UNFCCC, 2012 b; s. 2). Att LDC fortsätter att måla upp L&D som ett problem och använder sig av utomstående expertis gör argumenten mer legitima vilket går att tyda hos flera aktörer i efterhand - speciellt hos EU (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 901-904).

Under förhandlingens gång framförde Barbosa, förhandlare för LDC, att hans land hade förlorat 80% av dess risproduktion pga extrema väderhändelser och påpekade förtvivlat på att ansvaret inte endast låg på hans egna regering vilket ytterligare pekar på LDC:s roll som normentreprenör:

Who will address these issues? Is it my government's responsibility?... We have a right to survive. (The Sydney Morning Herald, 2012)

EU sade att de stödde konceptet men meddelade att det var för tidigt att dra några slutsatser om L&D, och att vägen framåt inte var lika självklar som utvecklingsländerna tydde på (The Sydney Morning Herald, 2012). USA menade att det redan fanns institutioner för att bekämpa L&D och visade ett starkt motstånd till alla typer kompensationer i relation till L&D. I förhandlingarnas slutskede gick LDC och AOSIS samman och hotade att gå ifrån förhandlingsbordet om de rika länderna inte gick med på att explicit adressera L&D (Ciplet, 2017). LDC och AOSIS förhandlade effektivt med stöd av andra aktörer som G77 och vid den sista natten beslutade parterna om arrangerandet av institutionella mekanismer för L&D året därpå (Earth Negotiations Bulletin, 2012; s. 20). Kompromissen löd därmed att motståndarna fick gå med på institutionella mekanismer vilket kan tolkas som en vinst för LDC och AOSIS i förhandlingarna. Detta hade med all förmodan inte uppstått om aktörerna inte mobiliserat tillsammans. Trots detta visar sig inte L&D-politiken självklar inom förhandlingarna vilket beror på att den befinner sig inom en regulativ norm som begränsar nykomna normer eftersom den utgår från tidigare beteenden. Däremot visar det sig mer självklart att respektive motstånd menar att L&D-fenomenet existerar och bör bemötas men att problematiken ligger i hur man ska bemöta L&D eftersom de rika länderna inte vill stå ansvariga för L&D av klimatförändringar (Finnemore & Sikkink, 1998; s. 892). För EU:s del kan ställningstagandet förklaras av att EU:s åsikt om att uppdelningen mellan i- och u-länder i förhandlingarna anses problematisk (European Commission, 2015). EU försöker därmed hitta en medelpunkt samtidigt eftersom det finns en förståelse för de orättvisor som utvecklingsländerna står inför (ibid). Detta tyder på att normen som LDC och AOSIS bedriver finner en viss typ av lämplighet men att det råder oenighet i vad som anses rätt och fel gällande handlingar för L&D-politik inom ramverket (Finnemore & Sikkink, 1998; s. 892).

4.2.3 Normkaskaden

COP 19 i Warszawa implementerade de institutionella mekanismerna efter en lång förhandling. G77, en löst sammansatt utvecklingsgrupp, och Kina, som tidigare varit till stöd

för L&D-politiken hade sedan tidigare minskat delegater till L&D-förhandlingarna trots dess ökade involvering från 2011 vilket LDC-aktörer förmedlat oro inför (The New Humanitarian, 2012; CDKN, 2012; s. 9). Detta förändrades efter det lyckade Dohamötet. G77, som de mindre aktörerna tidigare haft svårt att påverka, antog en mer aktiv roll i L&D-förhandlingarna (Ciplet m.fl, 2015; s. 63; Sethi, 2013). G77:s olika parter, däribland LDC och AOSIS, lämnade in ett förslag efter förhandlingar mellan parterna, om L&D-mekanismerna som i stora delar utgick från LDC och AOSIS åsikter (Ciplet m.fl, 2015; s. 63; Sethi, 2013). Förslaget var likt LDC:s tidigare förslag som menade att L&D var ett brådskande problem som inte kunde åtgärdas av anpassningspolitik och som syftade till att LDC och ö-staterna förtjänar särskilt fokus inom frågan något som tidigare bara AOSIS och LDC-länderna lyft (UNFCCC, 2013a; s. 1-3; Fleming, 2015; s. 34). Detta innebar att LDC och AOSIS kunde mobilisera och få inflytande genom den stora G77 och Kina-gruppen som utgjorde 133 länder och således en majoritet i klimatramverket (Sethi, 2013). USA, Australien och Kanada visade mest motstånd mot en separat institutionell mekanism för L&D och även EU som tidigare påstått sig vilja stödja politikområdet var emot detta (ibid). Men utvecklingsländerna begärde att få införa dessa mekanismer och menade att detta var en avgörande punkt i förhandlingarna (International Centre for Trade and Development, 2013). I slutändan resulterade COP 19 i ett avtal, efter att utvecklingsländerna tillsammans med civilsamhället behövt lämnat förhandlingarna en gång, som innehöll internationella L&D-mekanismerna och kompromissen bland parterna resulterade i att mekanismerna hamnade under "Cancún Adaptation Framework". Vilket möjliggjordes på grund av G77:s nyliga starka position i frågan (ibid). Mekanismerna verkar för ökandet av förståelse, dialog, koordination och en förbättring av handlingar och stöd i teknik och kapacitetsbyggande för att adressera L&D, som även fick en tydligare definition. Vilket var i linje med många av de åsikter som utvecklingsländerna, och framför allt LDC och AOSIS, framfört (UNFCCC, 2013b; ss. 6-8).

Under COP 20 i Lima fortsatte LDC och AOSIS att poängtera att L&D skulle adresseras utanför anpassningsåtgärderna - och ofta var det AOSIS som visade stöd till LDC:s nya förslag. Trots att L&D inte var ett agendaitem ansåg LDC tillsammans med AOSIS att arbetet behövde fortsätta på mötet. LDC menade att L&D-området var en fundamental aspekt av klimatförhandlingarna och att området behövde utvecklas till ett eget område samt att nya aspekter som förflyttning tillhörde L&D-området (Earth Negotiations Bulletin, 2014; s. 30).

De rika länderna gav fortsatt motstånd och Australien varnade parterna om att öppna upp debatten igen eftersom överenskommelsen i Warszawa redan ansetts vara en:

Hard fought compromise on loss and damage.
(Earth Negotiations Bulletin, 2014; s. 33)

I slutändan togs L&D bort från beslutsunderlaget och förhandlingarna inkluderade endast en referens till Warszawa-överenskommelsen och ett godkännande av arbetsplanen för 2015-2016. Detta uppkom efter att LDC och ordförande Giza Martins blivit åsidosatta när ett utkast till avtal av andra länder inom G77 och de rika länderna, delades och antogs ut under den sista förhandlingsdagen (Road to Paris 1).

Klimatavtalet i Warszawa utgjorde det första tillfället som L&D-åtgärder infördes i klimatpolitiken och detta möjliggjordes eftersom LDC och AOSIS i ett samarbete lyckats påverka G77:s politik i något som kan översättas i en regional demonstration, och även normens threshold point, för starkare politik. Detta var ett viktigt inslag eftersom LDC och AOSIS sedan tidigare haft svårigheter till inflytande inom G77. Socialiseringen mellan utvecklingsländerna var avgörande för antagandet av en ny politik - och förstärkningen av normen om ökat ansvar för L&D. Politiken översattes till åtgärder även om delar av den behövde kompromissas bort. Normen hade därmed tagit sig över tröskeln för normbildande vilket anses vara en central del inom normskapande eftersom normen det innebär att normen får ökad acceptans samt fler som aktivt verkar för den. G77 kan tolkas som en normföljare till följd av LDC och AOSIS men även en normledare som aktivt verkar för normen. Däremot går det inte att konstatera att motståndarna helt antagit en ny social verklighet eftersom motståndet fortsatt existerar, vilket förtydligas vid Australiens uttalande på Lima-mötet. Däremot har motståndarna gått från att ha ansett att L&D tillhör nationella frågor till att anta att det går under anpassningsåtgärder. Vilket tyder på att normen och den nya sociala verkligheten börjar få ett ökat fäste och acceptans. Vid Limamötet går det även att se att LDC tar L&D i sina egna händer och ökar sin roll som normledare, vilket demonstrerades på mötet där förhandlingsgruppen gav uttalanden och förslag där AOSIS agerade stöd eller normföljare (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 901-904).

Inför COP 21 i Paris antog LDC L&D-området som en av sina huvudsakliga frågor med målet att den skulle få en självständig artikel dedikerad till sig. LDC prioriterade L&D tillsammans med ambitiös klimatpolitik om 1,5 gradersmålet och ett bindande avtal där alla stater skulle var delaktiga för att minska utsläppen (Abeyasinghe m.fl, 2016; ss. 1, 13). Gruppen ville framför allt att arbetet från Warszawa skulle utvecklas och integreras i Parisavtalet (IIED, 2014; s. 2). Allt fler aktörer började stödja att L&D som en viktig del i Parisavtalet däribland G77 och länderna i Climate Vulnerable Forum som utgjordes av 20 länder (Hoffmeister & Huq, 2015). Även EU som visat motstånd positionerade sig för L&D-adresserandet inom Parisavtalet och betonade att klimatutvecklingen behövde utgå från de allra fattigaste (Council of the European Union, 2015). Vilket är mer i linje med utvecklingsländerna än de rika länderna som EU stod bakom under Warszawamötet. Vidare uttalade sig en av de ledande förhandlarna för EU, vilket ytterligare tyder på utvecklingsländernas och framför allt LDC och AOSIS inverkan som normentreprenörer, angående L&D-området (Finnemore & Sikkink, 1998; ss, 901-904):

It's something very, very important for our partners like the vulnerable countries, so we have recognized this. (Stefanini m.fl., 2015)

Detta förmedlar den första kritiska aktörens förändrade ståndpunkt och stöd samt acceptans av LDC:s och AOSIS sociala verklighet gällande L&D (Finnemore & Sikkink, 1998; ss, 901-904).

Även civilsamhället, som varit viktiga i uppmärksammandet av L&D, mobiliserade alltmer bakom LDC på grund av deras profilerade roll inom frågan. Climate Action Network (CAN) som varit mest aktiva inom frågan hos civilsamhället förlitade sig och stod bakom LDC över alla andra förhandlingsgrupper i förhandlingarna (Monzani, 2018; s. 22). Andra grupper som Germanwatch, som gett stöd till LDC sen tidigare, var aktiva i debatten och arbetade nära LDC (Monzani, 2018; s. 16). Även om NGO:s tidigare visat stöd i form av kunskap och resurser blir det alltmer tydligt att LDC i efterhand lyckats med sitt normentreprenörskap genom sin profilering och förhandling inom L&D. Vilket tydliggörs genom CAN:s stöd och mobilisering bakom LDC och gruppens budskap om L&D inför Parisavtalet (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 901-904).

Under årets gång förhandlade parterna vid flera tillfällen om innehållet i Parisavtalet. I februari visade L&D-frågan en fortsatt polarisering. Det kom in tre förslag om L&D-politik från utvecklingsländerna. Det första förslaget utgjordes av en mängd utvecklingsländer och innehöll deras synsätt på frågan. Det andra kom från AOSIS som ville ha en separat L&D-artikel och att åtgärder skulle införas i området inom fyra år. Det tredje förslaget, som utgjordes av mer specifika tillvägagångssätt, kom från LDC-gruppen. LDC:s förslag betonade att de internationella mekanismerna från Warszawa behövde utvidgas. Förslaget fokuserade på finansiering, teknik, skapandet av ett förflyttningscenter och riskhantering. Det fanns även ett subförslag som syftade till att ta bort all referering till L&D (UNFCCC, 2015b; ss. 32-33; Siegele, 2017).

Inför Parisavtalet uttryckte LDC sin position genom ordförande Giza Martins. LDC fortsatte att problematisera diskursen genom att lyfta moraliska aspekter från de ideal, värderingar och rättvisepprinciper som man anser ska finnas i samhället (Finnemore & Sikkink, 1998; s. 898), i hänseende till att L&D förtjänade sin egna artikel:

(Loss and damage) is when you can no longer adapt to any potential change - that reality is deserving of special consideration. (Rowling, 2015)

Förslagen från februari förblev fram tills september när förhandlingarna om L&D fortsatte. Likt inför Warszawamötet mobiliserade utvecklingsländerna bakom G77 som skickade in ett nytt förslag bestående av en sammansättning av AOSIS och LDC:s tidigare förslag. G77:s förslag beskriver än en gång AOSIS och LDC:s lyckade mobilisering inom den stora utvecklingsgruppen. Ett motförslag uppkom från USA i ledet tillsammans med Kanada, Japan, Nya Zeeland, Norge and Schweiz - flera av dem som tidigare visat motstånd till politikutvecklandet inom L&D - som syftade till att fortsatt minimera L&D:s betydelse och ta bort all referering till området (UNFCCC, 2015c; ss. 21-23; Siegele, 2017). Dessa förslag lades fram till det första utkastet. G77:s ordförande proklamerade att detta var en viktig fråga för dem eftersom de hade medlemmar vars existens hotades av L&D och menade att en kompromiss var möjlig mellan parterna (Stefanini m.fl., 2015). Det är tydligt att det är LDC och AOSIS åsikter som sticker ut och banar vägen för G77:s sociala verklighet och diskurser

om L&D (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 901-904). För USA och de andra länderna är det tydligt att de försöker markera, som vid tidigare tillfällen, att de nått sin gräns som kan förklaras av de regulativa normerna (ibid).

Tidigare ordförande och nutida representant för LDC, Pa Ousman Jarju, sade att utan L&D-politik skulle det inte bli ett avtal genom:

That is a red line for us... If loss and damage is not addressed adequately, there will be no outcome in Paris. (Stefanini m.fl., 2015)

Förhandlingarna inom L&D pågick tills de sista dagarna i Paris när parterna inte kunde komma överens. En viktig del i detta var LDC:s ordförande Giza Martins som med stöd av Tuvalu och civilsamhället mobiliserade starkt för L&D (Monzani, 2018; s. 22). Martins utsågs, av en panel formad av tankesmedjor, media, civilsamhället och förhandlingsgrupper med enorm erfarenhet av förhandlingarna, till en av de 15 viktigaste förhandlarna i Parisavtalet tillsammans med förhandlare från stormakterna Tyskland, Kina, Ryssland, Frankrike etc som kunde förhindra eller göra avtalet möjligt (Road to Paris 2). I flera intervjuer pekas Martins ut som en av avgörande personerna för L&D-artikeln (Monzani, 2018; s. 22). Vilket ytterligare pekar på LDC:s relevans som normentreprenör och förhandlare inom L&D (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 901-904).

USA, som tidigare visat motstånd eftersom termen L&D implicerar att rikare länder är skyldiga till kompensation, började uttala sig i termer om att man inte längre var emot L&D mot förhandlingarnas sista dagar. En av USA:s ledande klimatförhandlare sade att de stöttade ett ramverk med finansiellt och tekniskt stöd till L&D. Däremot fortsatte man påpeka att de inte skulle gå med en kompensering till L&D (Adler, 2015). Detta kan ha berott på mötet som förgick mellan EU och USA dagarna innan Parismötet där USA för första gången visade förhandlingsvilja (European Commission 2015). Även Obama, som verkat för ett ambitiöst avtal, visade öppenhet till L&D i ett möte med ö-staterna där presidenten lovade med ekonomiskt stöd för riskhantering i relation till klimatförändringar. Vid de sista nätterna gjordes en kompromiss vid ett informellt möte mellan USA, som över tid representerat motståndet, EU, AOSIS och LDC som resulterade i en självständig artikel till L&D och LDC:s åsikter om riskhantering samt förflyttning ingick i kompromissen. Det LDC behövde

kompromissa bort var att artikeln inte innebar en grund för ersättning eller ansvar (Raman, 2016). I det sista utkastet baserades stora delar av den nya artikeln på G77:s tidigare förslag, som i sig baserades på de första förslagen från AOSIS och LDC. Efter USA:s accepterade av den norm som LDC m.fl. framfört följde även de övriga motståndarna, vilket tyder på att USA tidigare varit den ledande aktören hos motståndet, och således ströks även det tidigare alternativa förslaget. I slutändan innehöll avtalet G77:s förslag om en självständig artikel som syftade till att öka ansvaret, samarbetet, koordineringen och stödet för L&D i områden som förflyttning och riskhantering (UNFCCC, 2015d). Vilket i efterhand återopats som utvecklingsländernas vinst och skapandet av den tredje pelaren inom UNFCCC efter adaption och mitigation (Carbonbrief, 2017; Calliari m.fl 2018).

Den genomgående pressen från utvecklingsländerna, och framför allt LDC, med civilsamhället bakom sig kan förstås som en yttre press i en långtgående socialiseringsprocess där motståndarna till L&D behövt ge en respons på grund av pressen på konformitet. När LDC, tillsammans med andra aktörer, uttalar sig om att de inte kommer gå med på ett avtal utan L&D som en självständig artikel skapar det en konflikt hos motståndarna, och framför allt hos EU och USA, som har en vilja att upprätthålla sina ledarroller och rykten. För EU handlar detta om deras ledarroll och deras rykte av att se till de fattigaste behov inom klimatpolitiken. För USA handlar det om konformitet inhemskt, vilket förmedlas genom Obama inställning till ett ambitiöst avtal, och internationellt på grund av ledarskapet. LDC, som växt till en stark normentreprenör, har med flera förmedlat en ny social verklighet över tid vilket på grund av dess lämplighet resulterat i att motståndarna steg för steg behövt anpassa sig och till sist acceptera den nya sociala verkligheten som existerar, det vill säga det internationella ansvaret för L&D. Vilket EU, som kritisk aktör, gjorde först och sedan USA med andra. Detta har uppstått på grund av att LDC med andra har lyckats i sin socialisering för att få andra att tänka och värdera som de gör. Det blir också tydligt att de moraliska aspekterna av L&D vinner över egenintresse eftersom många av dessa länder inte vinner något på att skapa koordinering, samarbete och handlingar inom L&D medan utvecklingsländerna gör det. Därmed har normen vunnit ökad lämplighet och yttrar sig som mer självklar. Detta går i linje med Finnemore & Sikkink:s tankar om att ju mer ett problem vinner legitimitet desto mer tvingas motståndarna anpassa sig till den norm som existerar (Finnemore & Sikkink, 1998; ss. 895, 901-904). I förhandlingarna, som bör tolkas som en del av socialiseringsprocessen, är det tydligt att LDC och AOSIS, som är "små" aktörer bland mäktiga stater, har lyckats väl generellt. Detta eftersom aktörerna drivit frågan över tid och

fått igenom politik. Deras verkan resulterar i att det är de som deltar tillsammans med USA och EU i det sista mötet som beslutar om L&D-artikeln - vilket utvecklingsländerna vinner betydlig mark inom. Även om Warszawautfallet kan tolkas som normens kaskad är det än mer tydligt att Parisavtalets artikel om L&D talar mer för nya sociala verkligheter hos EU och USA där de kritiska aktörer väljer att acceptera normen. Som enligt teorin anses normens kaskad (ibid).

5. Diskussion och slutsatser

För att besvara *“Hur har Least Developed Countries påverkat Loss and Damage-området fram tills Parisavtalet?”* har två underrubriker skapats för att identifiera orsakerna till deras verkan inom politikområdet. Den första rubriken syftar till att skapa förståelse för vilka orsaker som ledde till att LDC valde att engagera sig i L&D-området. Analysen påvisar att orsakerna till LDC:s ställningstagande i L&D-området utgår från att tidigare normentreprenörer i form av bland annat Bangladesh drivit frågan om LDC sedan 2005. Detta resulterade sedan i en organisering tillsammans med NGO:s för att effektivisera och öka mobiliseringen i området i form av kunskapsökning och stöd. Detta var den avgörande orsaken för att LDC skulle anta en ny social verklighet eftersom LDC-länderna fick en ökad förståelse för deras utsatthet i relation till L&D och att likt andra problemområden behövde detta handskas som ett globalt orsakat problem.

Den andra rubriken ger en övergripande förståelse för hur LDC valt att handla och hur de fått igenom politik. Den ökade förståelsen för L&D resulterade i att engagemanget blev starkare och mer konsistent där LDC verkade som normledare för att andra skulle anta samma sociala verklighet. Genom att problematisera, som förblir en av orsakerna till deras inflytande, och lyfta klimatramverkets roll i hänsyn till L&D la LDC ansvaret på den globala arenan och frågan problematiseras utifrån moraliska aspekter vilket gav ökad legitimitet normen genom både EU och G77 som erkände deras utsatthet. Socialiseringen och interaktioner inom och utom förhandlingsrum förblir centrala orsaker till deras inflytande och normens ökade relevans. Interaktioner med civilsamhället var av betydande värde för LDC:s utveckling. Det orsakade bland annat samarbetet med AOSIS som efter 2012 var oskiljaktiga inom L&D-förhandlingarna. Samarbetet banade vägen för att de skulle få inflytande på den stora gruppen G77 som tidigare verkat som normföljare men vid Warszawamötet agerade normledare tillsammans med LDC och AOSIS som drivande aktörer. Genom att problematisera och socialisera gick normen över sin tröskel för normbildande vid L&D:s första institutionalisering. Den konstanta påminnelsen om normen från LDC med andra stärkte normens legitimitet och mer självklara roll i klimatramverket vilket syns genom motståndarnas förändrade position stegvis. Att detta kunde ske beror på att normens

lämplighet ökade, vilket förmodligen inte hade kunnat uppstå om LDC och AOSIS inte mobiliserade som de gjorde. Vid Parisavtalet bestämdes L&D-artikeln efter att de kritiska aktörerna visat acceptans för normens självklarhet inom klimatpolitiken vilket anses vara normens kaskad.

Konstruktivism, bör särskilt betonas eftersom teorin gett förklaringskraft till hur små aktörer, som LDC, lyckas skapa inflytelserik politik på grund av andra orsaker än dem baserade på traditionell makt. Realism som baseras på makt och egenintressen kan inte förklara varför motståndare som USA m.fl. över tid ger in i en fråga som inte gynnar dem själva. Det finns även få indikationer på att aktörer som LDC och AOSIS behövt ge upp sina positioner i andra politikområden för denna fråga och därmed lite som tyder på att motståndarna gynnats i andra områden (se 1.4 tidigare forskning). Likaså kan inte liberalism förklara varför det existerar ett fortsatt motstånd efter att aktörerna trots överenskommelser står på olika sidor inom institutionen vilket kan förklaras eftersom aktörerna befinner sig inom normer som strider varandra (ibid). Därmed vinner konstruktivism slagkraft som lyckas förklara hur intressen är föränderliga och framför allt att moraliska principer kan överta egenintressen vilket syns hos flera motståndare.

5.1 Förslag till framtida forskning

Till framtida forskning hade det varit intressant att titta på hur LDC interagerar med andra aktörer och påverkar andra politikområden eftersom forskning om förhandlingsgruppen är bristfällig. Det är även starkt rekommenderat att utföra intervjuer med personerna som arbetar inom politikområdena för att få mer djup i studien. Vidare hade det varit intressant att undersöka L&D från andra teoretiska perspektiv. Även EU:s roll inom L&D hade varit intressant att undersöka.

6. Källförteckning

Abeyasinghe, A (2013). *Taking Stock: How the LDCs became masters in climate activism and optimism*. IIED.

<https://www.iied.org/taking-stock-how-ldcs-became-masters-climate-activism-optimism>

Abeyasinghe, A; Craft, B; Tenzing, J (2016). *The Paris Agreement and the LDCs: analysing COP21 outcomes from LDC positions*. IIED, London.

Abeyasinghe, A; Huq, S (2016). *Climate Justice for LDCs through Global Decisions*.

Heyward, Clare; Roser, Dominic (red). *Climate Justice in a Non-ideal World*. Oxford Scholarship Online

Adler, B (2015). *Why the words “loss and damage” are causing such a fuss at the Paris climate talks*. Vox. Hämtad: 10-11-20.

<https://www.vox.com/2015/12/9/9871800/paris-cop21-climate-loss-damage>

Beckman, Ludvig. 2005. “Grundbok i idéanalys”. Stockholm: Santérus förlag. 116 s.

Calliari, E (2016). Loss and damage: a critical discourse analysis of Parties’ positions in climate change negotiations. *Journal of Risk Research*. Volume 21, 2018 - Issue 6

Calliari, E; Surminski, S; Mysiak, J (2018). *The Politics of (and Behind) the UNFCCC’s Loss and Damage Mechanism*. Loss and Damage from Climate Change sid. 155-178. Red.

Mechler, R; Bouwer, L; Schinko, T; Surminski, S; Linnerooth-Bayer, J.

Calliari, E; Serdecznyb, O; Vanhala, L (2020). Making sense of the politics in the climate change loss & damage debate. *Global Environmental Change* Volume 64, September 2020, 102133

CDKN 1. *About*. https://cdkn.org/about/?loclang=en_gb

CDKN (2011). *PROJECT: Loss and Damage in Vulnerable Countries Initiative*. Hämtad 11-11-20. https://cdkn.org/project/work-programme-for-ldcs-on-loss-and-damage/?loclang=en_gb

CDKN (2012). *Stakeholder Consultation Workshop Loss and Damage Work Programme for Bangladesh: Issues and Context*.

Centre for Science and Environment (2012). *Loss and Damage and Liability*. Environment 41, Tughlakabad Institutional Area, New Delhi 110 062, INDIA

Ciplet, D; Roberts, J.T; Khan, M (2015). *Beyond the North–South Divide? Power in a Warming World*. The MIT Press

Ciplet, D (2017). Subverting the status quo? Climate debt, vulnerability and counter-hegemonic frame integration in United Nations climate politics – a framework for analysis. *Review of International Political Economy*. Volume 24, 2017 - Issue 6

Cornell, A (2010). *Small actor, big opinion: Least developed countries participation in climate change networks*. University of Essex, Department of Government, Wivenhoe Park, Colchester, Essex CO4 3SQ, United Kingdom

Council of the European Union (2015). *EU position for the UN climate change conference in Paris: Council conclusions*. Bryssel: Council of the European Union

Craeynest, L (2010). *Loss and damage from climate change: the cost for poor people in developing countries*. Actionaid.

Earth Negotiation Bulletin (2005). *Summary of the eleventh conference of the parties to the UN framework convention on climate change and first conference of the parties serving as the meeting of the parties to the kyoto protocol: 28 November - 10 December 2005*. *International Institute for Sustainable Development (IISD)*. Vol. 12 No. 291

Earth Negotiation Bulletin (2008). *Summary of the eleventh conference of the parties to the UN framework convention on climate change and first conference of the parties serving as the meeting of the parties to the kyoto protocol: 1-12 December 2008*. *International Institute for Sustainable Development (IISD)*. Vol. 12 No. 395

Earth Negotiation Bulletin (2009). *Summary of the eleventh conference of the parties to the UN framework convention on climate change and first conference of the parties serving as the meeting of the parties to the kyoto protocol: 7-19 December 2009*. International Institute for Sustainable Development (IISD). Vol. 12 No. 459

Earth Negotiation Bulletin (2011). *Summary of the Bonn Climate Change Conference: 6-17 Juni 2011*. International Institute for Sustainable Development (IISD). Vol. 12 No. 513

Earth Negotiation Bulletin (2012). *Summary of the Doha Climate Change Conference: 27 November - 8 December 2012*. International Institute for Sustainable Development (IISD). Vol. 12 No. 567

Earth Negotiation Bulletin (2014). *Summary of the Lima Climate Change Conference: 1- 14 December 2014*. International Institute for Sustainable Development (IISD). Vol. 12 No. 619

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

European Commission (2015). *Historic climate deal in Paris: speech by Commissioner Miguel Arias Cañete at the press conference on the results of COP21 climate conference in Paris*. Tillgänglig på http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-6320_en.htm. Hämtad: 10-11-20

Finnemore, M., & Sikkink, K. (1998). International norm dynamics and political change. I *International organization (Print)*, 52(4), 887-917.

Finnemore, M. (2003). *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs About the Use of Force*. Series: Cornell Studies in Security Affairs.

Flyvbjerg, B. (2003). Fem missförstånd om fallstudieforskning. *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 106(3), 185-206.

Geest, K; Warner, K (2019). Loss and damage in the IPCC Fifth Assessment Report (Working Group II): a text-mining analysis. *Climate policy Volume 20*, 2020 - Kapitel 6

Gupta, Joyeeta (2016). *The Least Developed Countries and Climate Change Law*. Carlarne, C; Gray, K; Tarasosky, R (red). The Oxford Handbook of International Climate Change Law. Oxford Scholarly Authorities on International Law

Hoffmeister, V; Huq, S (2015). *Loss and Damage in INDCs An investigation of Parties' statements on L&D and prospects for its inclusion in a Paris Agreement*. ICCCAD

IIED (2014). *Understanding key positions of the Least Developed Countries in climate change negotiations*. IIED

International Centre for Trade and Development (2013). *Bridges Warsaw Update #2 | Loss and Damage Control in Warsaw*. Hämtad 11-11-20.

<https://ictsd.iisd.org/bridges-news/biores/news/bridges-warsaw-update-2-loss-and-damage-control-in-warsaw>

LDC:s hemsida. *About us*. <http://www ldc-climate.org/>

Mcnamara, Karen; Jackson, Guy (2018). *Loss and damage: A review of the literature and directions for future research*. Wires Climate change. Volym 10, issue 2

Monzani, B (2018). *IIED support to the Least Developed Countries Group Influencing global climate change negotiations*. IIED, London.

Morrow, J.D. (2007). When do states follow the laws of war?, *The American Political Science Review*, 101(3), 559-572. DOI: 10.1017/S000305540707027X

Pfefferle, T (2014). *Climate Change Politics Through a Constructivist Prism*. E-international relations.

<https://www.e-ir.info/2014/06/18/climate-change-politics-through-a-constructivist-prism/?fbclid=IwAR34dwsGJPksuH228OEQHiAp7tp1vTo0MrkHkj1Et-7uZKR6YnbjAOISQ90>

Pidcock, R; Yeo, S (2017). *Explainer: Dealing with the 'loss and damage' caused by climate change*. Carbonbrief. Hämtad: 9-11-20.

Obama white house (2015). *Remarks by President Obama at the First Session of COP21*.

Tillgänglig på:

<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/11/30/remarks-president-obama-first-session-cop21>

Raman, M (2016). *Climate change battles in Paris: an analysis of the Paris COP21 and the Paris Agreement*. The South Centre. Hämtad 10-11-20.

<https://www.southcentre.int/question/climate-change-battles-in-paris-an-analysis-of-the-paris-cop21-and-the-paris-agreement/>

Roberts, E (2012). *Loss and Damage in Vulnerable Countries Initiative: Bangladesh Leading the Way on Loss and Damage*. CDKN

Road to Paris 1. *Giza Gaspar Martins*. Hämtad 11-11-20.

<https://roadtoparis.info/top-list/giza-gaspar-martins/>

Road to Paris 2. *15 negotiators that can make or break the climate deal*. Hämtad 11-11-20.

<https://roadtoparis.info/top-list/15-negotiators-that-can-make-or-break-the-climate-deal/>

Rowling, M (2015) *Poorest states urge action on climate damage in Paris deal*. Reuters. Hämtad 11-11-20

<https://www.reuters.com/article/us-climate-change-damage-idINKBN0OQ2AJ20150610>

Scholtz, W (2009). Equity as the basis for a future international climate change agreement: between pragmatic panacea and idealistic impediment. The optimisation of the CBDR principle via realism. *The Comparative and International Law Journal of Southern Africa* Vol. 42, No. 2 (JULY 2009), pp. 166-182 (17 pages). Published By: Institute of Foreign and Comparative Law

Sethi, N (2013). *G77+China for concrete decision on loss and damage*. The Hindu. Hämtad 11-11-20.

<https://www.thehindu.com/sci-tech/energy-and-environment/g77china-for-concrete-decision-on-loss-and-damage/article5348172.ece>

Siegele, L (2017). *Part II Analysis of the Provisions of the Agreement, 13 Loss and Damage (Article 8)*. The Paris Agreement on Climate Change: Analysis and Commentary. Red. Klein, D; Carazo, M; Bulmer, M; Higham, A. Oxford Scholarly Authorities on International Law

Stefanini, S; Restuccia, A (2015). *COP21 edges towards loss and damage deal*. Politico.

Hämtad 11-11-20

<https://www.politico.eu/article/cop21-loss-damage-climate-change-paris-g77-eu-us/>

The New Humanitarian (2012). *When the damage is done*. Hämtad 11-11-20.

<https://www.thenewhumanitarian.org/fr/node/252843>

Teorell, J; Svensson, T (2007). “Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod”.

Malmö: Liber. 296 s.

The Sydney Morning Herald (2012). *Island nations seek insurance against climate damage*.

Hämtad: 11-11-20.

<https://www.smh.com.au/environment/climate-change/island-nations-seek-insurance-against-climate-damage-20121204-2arv3.html>

Trade for development news (2019). *Learning from least developed countries on effective climate adaptation and resilience*. Hämtad 9-11-20..

<https://trade4devnews.enhancedif.org/en/news/learning-least-developed-countries-effective-climate-adaptation-and-resilience>

UN. *Least Developed Countries (LDCs)*.

<https://www.un.org/development/desa/dpad/least-developed-country-category.html>

UNFCCC 1. *Conference of the Parties*.

(COP)<https://unfccc.int/process/bodies/supreme-bodies/conference-of-the-parties-cop>

UNFCCC 2. *Party Groupings*.

<https://unfccc.int/process-and-meetings/parties-non-party-stakeholders/parties/party-groupings>

s

UNFCCC 3. *What is the United Nations Framework Convention on Climate Change?*

<https://unfccc.int/process-and-meetings/the-convention/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>

UNFCCC 4. *Introduction to loss and damage.*

<https://unfccc.int/topics/adaptation-and-resilience/the-big-picture/introduction-to-loss-and-damage>

UNFCCC 5. *Workshop on risk management and risk reduction strategies, including risk sharing and transfer mechanisms such as insurance.*

<https://unfccc.int/workshop-on-risk-management-and-risk-reduction-strategies-including-risk-sharing-and-transfer>

UNFCCC (2009). *Communication dated 4 June 2009 from Tuvalu addressed to the secretariat of the United Nations Framework Convention on Climate Change presenting a new protocol to the convention.* Referens: DBO/CC/md/Log 1453

UNFCCC (2019). *Combination of Climate Change and Inequality Increasingly Drives Risk.* Hämtad 11-11-20.

<https://unfccc.int/news/combination-of-climate-change-and-inequality-increasingly-drives-risk>

UNFCCC (2011). *Views and information on the thematic areas in the implementation of the work programme.* <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/2011/sbi/eng/misc08.pdf>

UNFCCC (2012a). *Slow onset events. Technical paper.* FCCC/TP/2012/7

UNFCCC (2012b). *Submission by the Gambia on behalf of the Least Developed Countries Group on Loss and Damage.*

https://unfccc.int/files/adaptation/application/pdf/submission_by_the_gambia_on_behalf_of_the_least_developed_countries_on_loss_and_damage.pdf

UNFCCC (2013a). *Input from the G77 & China in preparation for COP19 on loss and damage associated with climate change impacts in developing countries that are particularly vulnerable to the adverse effects of climate change.*

https://unfccc.int/files/adaptation/application/pdf/ld_g77_submission_nov_2013.pdf

UNFCCC (2013b). *Report of the Conference of the Parties on its nineteenth session, held in Warsaw from 11 to 23 November 2013.* FCCC/CP/2013/10/Add.1

UNFCCC (2015a). *The Paris outcome on loss and damage.* FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1.

UNFCCC (2015b). *Ad Hoc Working Group on the Durban Platform for Enhanced Action Second session, part eight Geneva, 8–13 February 2015.* FCCC/ADP/2015/1

UNFCCC (2015c). *Ad Hoc Working Group on the Durban Platform for Enhanced Action Second session, part ten 31 August – 4 September 2015.* Bonn, Germany

UNFCCC (2015d). *The Paris outcome on loss and damage.* Paragraf 48–52
FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1

Vanhala, Lisa; Hestbaek, Cecilie (2016). *Framing Climate Change Loss and Damage in UNFCCC Negotiations.* Global Environmental Politics Volume 16 | Issue 4 | November 2016
sid. 111-129

Yalcin, Ö. (2019). Postfoundational Critical Constructivism: Renewing Social and Political Theory of International Relations, *Journal of International Social Research*, 12(63), 399-404.
DOI: 10.17719/jisr.2019.3237